

Speech van Carola Schouten, minister voor Armoedebeleid, Participatie en Pensioenen, viceminister-president, die zij uitsprak tijdens het afscheid van SCP-directeur Kim Putters op maandag 30 mei 2022 te Amare Den Haag.

Dames en heren, collega's, beste Kim,

Negen jaar intensief denkwerk, invloedrijk onderzoek en, zoals je het zelf formuleerde, Kim: negen jaar 'de stem van burgers op tafel leggen'. Het is onmogelijk daar vandaag in kort tijdbestek recht aan te doen. Maar ik weet één ding zeker: ik spreek namens velen als ik zeg dat je een indrukwekkende erfenis nalaat. Gewoonlijk krijgen mensen die afscheid nemen presentjes. Maar ik vind het ook weer heel erg 'des Kim Putters' dat jij ons gewoon een essay én een nieuw boek van jouw hand meegeeft. Het laat maar weer zien: het denken staat bij jou nooit stil.

Een indrukwekkend erfenis dus. En dat je het SCP daarmee de afgelopen jaren gezag en invloed gaf, heeft volgens mij ook te maken met de manier waarop jij de afgelopen jaren leiding hebt gegeven. De manier waarop je je in het publieke debat hebt geroerd: altijd kritisch constructief. Altijd gericht op de inhoud maar ook met oog voor *hoe* je die inhoud presenteert.

Net voordat je officieel als directeur begon zette je eigenlijk al de toon. In het voorjaar van 2013 hield je een lezing in De Balie in Amsterdam tegen de achtergrond van het debat van destijds over de participatiesamenleving. En waar er her en der werd gerept over 'Haags optimisme' over zelfredzaamheid en eigen verantwoordelijkheid, koos jij ervoor om uit te zoomen en te reflecteren. Maar niet zonder de vraag te stellen: 'Hoe dan wel?' Niet zonder te wijzen op alternatieve scenario's.

Dat kritisch constructieve maakte ook dat er écht naar je werd geluisterd. En het maakte je ook een graag geziene gast op televisie. Je hebt een keer gezegd: 'Het moet niet de grote Kim Putters-show worden.' Maar laten we zeggen dat je er niet onbekender door werd.

Een kleine anekdote: ik had een keer een familie-etentje in een restaurant in Gorinchem. Op een gegeven moment komt er een man naar me toe die me had herkend. 'Leuk u hier te zien', zegt ie. Dus ik verwachtte een kort praatje over politiek Den Haag en over de ChristenUnie. Maar het liep toch een beetje anders. Want vervolgens vroeg de man me: 'U zult ook wel Kim Putters kennen, de directeur van het SCP?' Net als Kim kwam de man uit Hardinxveld, dat vlak in de buurt van

Gorinchem ligt, en moest hij blijkbaar direct aan Kim denken toen hij mij daar als representant van de Haagse politiek een hapje zag zitten eten. Ik wil maar zeggen, Kim: je bent toch een soort BN'er geworden. Maar in alle ernst: het gezag dat het SCP heeft verworven onder jouw leiding hing echt samen met de manier waarop je te werk bent gegaan. Voor mij persoonlijk springen twee momenten in het oog.

Ten eerste je rol tijdens de coronacrisis. We kwamen in die tijd als kabinet geregeld bij elkaar op het Catshuis. Ook Kim schoof een paar keer aan. En wat mij daarbij opviel was dat je stevast de effecten van de crisis in een breder perspectief plaatste. En ons een spiegel voorhield: wat betekent de crisis bijvoorbeeld voor specifieke groepen in de samenleving? Wat betekenen abstracte beleidsmaatregelen nou eigenlijk voor mensen van vlees en bloed? Juist met dát perspectief – het burgerperspectief – gaf je een waardevolle nieuwe dimensie aan onze overleggen.

Het tweede moment is de kabinetsformatie van 2017. Die duurde lang en kende verschillende rondes van inhoudelijke gesprekken. Kim gaf in die periode een aantal presentaties over de verschillende groepen die Nederland kent. Die presentaties bouwden op het belangrijke rapport *Vershil in Nederland*, dat toen al enkele jaren eerder was verschenen.

Dat heeft op mij en ook de andere onderhandelaars indruk gemaakt. Kim schetste heel duidelijk niet alleen sociaal-economische verschillen in inkomen en vermogen, maar ook de mate waarin mensen kunnen meekomen. De mate waarin ze gezien worden of juist dreigen af te haken in een samenleving die steeds complexer is geworden. Die steeds meer eisen stelt aan wat de WRR 'doenvermogen' van mensen noemt. Kim drukte ons toen op het hart: besef dat er een groep is die naar beneden dreigt te tuimelen. Je hebt dat verhaal in wel 3 verschillende sessies vertelt, omdat de samenstelling van de onderhandelingen steeds veranderde. Maar was elke keer weer ijzersterk.

Dat je daar bovendien al in 2017 voor waarschuwde – en je benoemde het zelf al in *De Volkskrant* afgelopen weekend – illustreert de agenderende rol die het SCP heeft gespeeld de afgelopen periode. Van het vraagstuk van vertrouwen in de overheid tot sociale samenhang in Nederland, de gevolgen van polarisatie en de scheidslijnen tussen de haves en *havenots*, de *cans* en *cannots*. Onder jouw leiding heeft het SCP daarmee niet alleen het publieke debat mede vormgegeven, maar liep het ook voorop. Nooit stichtelijk: 'zo moet het.' Maar wel altijd vanuit het idee: 'Let hier op. En wees je bewust van de Haagse werkelijkheid die soms botst met de realiteit van mensen en groepen.'

De komende periode is het precies die les die we in Den Haag ter harte moeten nemen. En waar we beleid op moeten maken. Niet door heel gecompartmenteerd naar de samenleving te blijven kijken, maar door het menselijke perspectief in te nemen.

Voorwaardelijk daaraan is een overheid die niet wantrouwt maar uitgaat van vertrouwen. Een overheid die het idee loslaat van de calculerende, rationele mens die feilloos alle wet- en regelgeving zou kennen. Dat betekent dat we in ons beleid oog moeten houden voor wat mensen kunnen en nodig hebben om vooruit te komen. Om hun talenten tot hun recht te laten komen en ambities na te streven. Dat onze sociale wetgeving niet leidt tot een stapeling van hard- en strengheden, tot mensen die vastlopen in een dichtbegroeid woud van complexe regelgeving dat met de beste bedoelingen is opgetuigd. Maar dat het doet wat het moet doen: zorgen voor bestaanszekerheid en gelijke kansen.

Maar we moeten ook breder kijken dan de praktische sociaal-economische kant alléén. Verder dan alleen wet- en regelgeving. Want de vraag naar vertrouwen – in elkaar, in de overheid – raakt ook fundamenteel aan een gevoel van maatschappelijke samenhang, een gevoel van lotsverbondenheid tussen groepen in een samenleving waarin dat besef soms lijkt te ontbreken.

Ook dáár ligt een grote opdracht. Om met elkaar te blijven werken aan een notie van gezamenlijkheid. De notie dat, hoe verdeeld we soms ook lijken, we het toch écht met elkaar moeten doen. Op politiek en overheid rust de verantwoordelijkheid daarin een leidende rol te spelen door veel meer de fundamentele vragen centraal te stellen en daarover in debat te gaan. Waarom doen we wat we doen? Welk mens- en samenlevingsbeeld ligt daarachter? En dan is het cruciaal om de bezinning en de antwoorden op die vragen zichtbaar te maken voor mensen. Mensen mee te nemen in die overwegingen.

Zowel politiek als overheid dragen bij het scheppen van vertrouwen een grote verantwoordelijkheid om zich niet te verliezen in wat historicus en hoogleraar Mathieu Segers 'een politiek van gevolgen' noemt: een politiek die het zicht niet meer heeft op de grote kwesties. Op de fundamentele oorzaken áchter onze problemen. Ik overdrijf niet als ik zeg dat we bij het vormgeven aan die opdracht schatplichtig zijn aan het waardevolle werk dat het SCP onder jouw leiding heeft neergezet, Kim. En ik ben ervan overtuigd dat je daar hierna in een andere vorm een heel mooi vervolg aan gaat geven. En dat je – ik haal je toch weer je eigen woorden aan – door blijft gaan met het op tafel leggen van de stem van burgers. Dank u wel.